

7 Μαρτίου 2017

Το δέος του θανάτου, ο πόνος και η οδύνη

Επιστήμες / Επιστήμη & Θρησκεία

Σπυρίδων Κ. Βολτέας, Δ/ντής Χειρουργικού Τμήματος ΕΣΥ, Ιπποκράτειο Γ.Ν.Α.

Ο θάνατος προκαλεί δέος, απορία, αναστοχασμό, πόνο και οδύνη[1]. Ο πόνος μάλιστα και η οδύνη συνοδεύουν τον μεταπτωτικό άνθρωπο αμέσως μετά την έξωσή του από τον παράδεισο και έως το τέλος της επιγείου ζωής του: ο πόνος αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της ζωής, ενώ την οδύνη προκαλεί, για τους μεν οικείους η θλίψη της απουσίας, ενώ για τον θνήσκοντα η προσωπική απώλεια των προσφιλών προσώπων και της επιγείου ζωής, ο φόβος του αφανισμού της υπάρξεως και η απώλεια της ψυχής.

Ο θάνατος, μολονότι είναι μια πραγματικότητα, είναι και ένας παραλογισμός, μια κατάσταση μη-φυσική[2], που προήλθε από την ανθρώπινη προαίρεση και την απομάκρυνση από τον δημιουργό Θεό: «κακόν γαρ έξω προαιρέσεως αφ εαυτού κείμενον ούκ εστίν», αναφέρει ο Γρηγόριος Νύσσης[3], ενώ ο Βασίλειος Καισαρείας γράφει ότι «τούτο εστίν το κακόν, η του θεού αλλοτρίωσις»[4]. Καταλύοντας την σχέση του με τον Θεό, ο άνθρωπος δημιουργεί μια αντι-σχέση, αυτονομώντας και απολυτικοποιώντας το εγώ του: ως εκ τούτου αμαρτάνει έναντι του Θεού αφού αντιτίθεται στις εντολές Του, τόσο για το καλό, όσο και για την ανάπτυξη μιας αγαπητικής σχέσεως και συναντήσεως με την ετερότητα του άλλου[5].

Οντολογικά βεβαίως, για τον χριστιανισμό, το κακό δεν έχει υπόσταση, είναι απλώς η άρνηση του καλού (ή, με βιβλικούς όρους, η στέρηση του αγαθού[6]), πηγή δε του κακού δεν είναι δυνατόν να είναι ο αγαθός Θεός, αλλά η ελεύθερη βούληση-αυτεξούσιον των πνευματικών υπάρξεων, οι οποίες χρησιμοποίησαν

λανθασμένα την δοθείσα δυνατότητα ηθικής εκλογής[7]: «Αρχή γαρ και ρίζα της αμαρτίας το εφ' ημίν και το αυτεξούσιον. Και τα κακά ου Θεόν έχει τον αίτιον αλλ' ημάς αυτούς», όπως αναφέρει ο Βασίλειος Καισαρείας[8].

Η θεολογική και ιατρική προσέγγιση του πόνου και της οδύνης, ιδίως με τον τρόπο που την βιώνει ο καρκινοπαθής ασθενής τελικού σταδίου, αποτελεί μια πρόκληση στην εποχή μας, εποχή ιατρικής προόδου και πολυ-πολιτισμικότητας. Πλαίσιο του προβληματισμού είναι ο επερχόμενος θάνατος, σε έναν ασθενή που τον βιώνει συνήθως εν πλήρει συνειδήσει και, σε πολλές περιπτώσεις, σε καθεστώς σωματικού πόνου και φυσικής και ψυχικής καταπτώσεως. Η ανάλυση των υπαρχουσών αντιλήψεων για την σημασία του πόνου και της προθανατίου οδύνης είναι πολύ σημαντικές, αφού καθορίζουν σε πολύ μεγάλο βαθμό την στάση των εμπλεκομένων απέναντι στο επερχόμενο γεγονός, αλλά και τις κατευθύνσεις για την αντιμετώπιση του πόνου και την καταλλαγή της οδύνης.

[1] Πλεξίδης Ιω, *Ο άνθρωπος ενώπιον του θανάτου*, Εκδόσεις Αρμός, 2006., σελ. 79 και 135.

[2] Χάιντεγκερ Μ, *Είναι και Χρόνος*, τόμος Β', Εκδ. Δωδώνη 1985, σελ. 448.

[3] Γρηγορίου Νύσσης, *Εις τον Εκκλησιαστήν Β*, PG 44,5300.

[4] Βασιλείου Καισαρείας, *Ότι ουκ εστίν αίτιος των κακών ο Θεός*, PG 31,348A.

[5] Εντολές που εκφράζονται παραστατικά στην Γένεση με τις ρήσεις «και είδεν ο Θεός τα πάντα, όσα εποίησε, και ιδού καλά λίαν» και «ου καλόν είναι τον άνθρωπον μόνον», Γέν 1,31 και 2,8.

[6] Βασιλείου Καισαρείας, *Ότι ουκ έστιν αίτιος των κακών ο Θεός*, PG 31,341B.

[7] Γουέαρ Κ, *Ορθόδοξος δρόμος*, Εκδ. Επτάλοφος, Αθήνα 1984, σελ. 68.

[8] Βασιλείου Καισαρείας, *ibid*, 332D.

Παρατήρηση: Το παρόν άρθρο είναι το πρώτο μέρος κειμένου βασισμένου στην κατατεθειμένη στο Ελληνικό Ανοιχτό Πανεπιστήμιο διπλωματική εργασία με τίτλο «Θεολογική προσέγγιση του πόνου και της οδύνης των καρκινοπαθών ασθενών τελικού σταδίου», του Σπυρίδωνος Κ. Βολτέα, Γενικού Χειρουργού, Δ/ντή Χειρουργικού Τμήματος ΕΣΥ του Ιπποκράτειου Γενικού Νοσοκομείου Αθηνών. Η Πεμπτουσία θα δημοσιεύσει ολόκληρο το κείμενο του κ. Βολτέα σε συνέχειες.

<http://bit.ly/2n1iAbN>